

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Secvnda Præfatio Illvstrissimi Viri Petri De Marca, Edita Anno MDCXLI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

SECUNDA PRÆFATIO
ILLVSTRISSIMI VIRI
PETRI DE MARCA.

EDITA ANNO MDCXLI.

AFFECTUM erat & omni ex parte typis excusum opus istud, cum eruditissimi Theologiae Magistri illius recensendi laborem in se suscepissent, veriti scilicet ne quid mihi vel incogitanti excideret alienum à Theologiae regulis, quod proposita à me concordia aliquo pacto officere posset. Ingenti sanè beneficio meipsum atque lectores aequissimos affecerunt, quòd retractatis diligentissimè his nostris Dissertationibus, capita quaedam adnotarunt, quae illis visa sunt indigere uberiori interpretatione. Quare ut eorum consilii morem geram, non expungam sententiam meam, sed explicabo; eadem facilitate deleturus, si quid incautiùs huic charta illitum monuissent, qua interpretationem aggredior, quam illi utilem fore censuerunt.

I. Ac primò quidem existimant plerisque visum iri molliùs quàm par sit à me perstringi tomos Libertatum Ecclesiae Gallicanae, decreto sacri Consistorij & sententiis Episcoporum praedamnatos; cum lib. I. cap. I. §. II. his verbis utor: *cruda quaedam & minus decocta verba scriptoribus illis exciderant*. Sed si quis numerum integrum perlegat, deprehendet sententias tomo primo contentas separari à scriptorum persona qui eas protulerunt. Ac illas quidem disertissimè *impiae sententias & profanas vocum novitates* esse scripsi. Quod autem attinet ad auctorum nomina, eorum memoriae parcendum censui; & ne quis suspicionem haereseos illis injiceret, incautiùs locutos dixi, & studio erga Principem elatos, in verba quaedam *cruda & minus decocta* erupisse. Ergo sententiae quidem impiae, quas eodem numero descripsi, sed mens scriptorum pura ab haeresi, etsi æstu quodam immoderato abrepta desciverit ab officio.

II. Notant à me scriptum lib. II. cap. III. §. VII. *in criminibus secularibus potestatem ecclesiasticam monita tantum & consilia adhibere posse, non autem laicos peccantes coercere*

panis. Hoc quidem à me scriptum; sed ut Ioannis Parisiensis sensum verbis meis exprimerem, loco ejus laudato. Instituitur ibi quaestio, an ratione peccati Ecclesia secularium negotiorum cognitionem publicam ad se trahere possit. Refero veterum Parisiensium Theologorum opinionem, quae in forum inducta est, nempe, solam fori interioris in poenitentiae sacramento auctoritatem ad poenas canonicas & satisfactiones indicendas reservatam Ecclesiae; quae censuris crimina secularia, ut caedes, & latrocinia à laicis patrata, coercere non possit, sed monitis tantum homines à criminibus avertere. Ceterum quid ipse in hac disputatione sentiam, Tomo II. in exercitatione *De iudiciis canonicis in laicos* me dicturum spondeo; & in antecessum observavi, in manifestis sceleribus olim locum fuisse censuris, quarum usus deinde ab aliquot seculis penè abolevit, conniventibus Episcopis; exceptis certis quibusdam casibus, quos in illa Dissertatione exequemur.

III. Timendum aiunt ne videatur suspiciosi hominibus sequi, ex eo quòd Regibus Iudaeorum ceremonias sacraeque constituendi auctoritatem ratione unctiois vindico, me jus aliquod eximium ea in parte Regibus nostris tribuere velle, ex privilegio regiae unctiois. Sed meo quidem iudicio nullus superest conjecturae locus, ubi conceptis & apertis verbis Reges omnes Christianos ab eorum iurium communione submoveo. Etenim capite IV. & V. libri II. comparationem Regum Christianae Reipublice cum Regibus Iudaicis, à Pragmaticis nostris institutam, quò veterum illorum Regum iura in nostros transcribant, accuratè expendo, ut constet unicuique aliam esse Christianorum Regum causam, quibus integrum non est res ecclesiasticas tractare. Itaque statum regni Iudaici juxta mentem Maimonidis describo, tributa Regi belli gerendi & iudiciorum aliquot extraordinariorum potestate, & assignato Summo Pontifici sacrificiorum ministerio.

ministerio. Ceterum, summam iudiciorum, seu civilium, seu religiosorum, quæ majoris essent momenti, penes Synedrium à Mose institutum ex Pontificibus atque laicis constitutum residere docui, & in illud collegium jure proprio adscitum fuisse Summum Pontificem, Senatorum suffragiis, nisi aliquo vitio aliunde prohiberetur. Itaque jurisdictio apud Judæos mixta erat; quæ ex præcepto Domini apud Christianos est omnino distincta. Quare permiscere iterum vices, & à mandatis Christi resiliere, Regibus nostris non licet, unctionis illius prætextu, quæ tempore inaugurationis delibuti fuerunt. Regiæ enim unctionis effectus hic est apud nostros, quem ex solenni Precationum formulis colligere licet, nempe ut religiosior majestatis veneratio Regibus concilietur, & gratiæ spiritualis unctio illis à Deo conferatur, quæ spiritu sapientiæ & disciplinæ imbuti, & regere seipfos valeant atque Clerum populūque sibi subditum, victoriāque de hostibus visibilibus & invisibilibus reportare, ut patet ex formula ab Hincmaro pronuntiata in coronatione Caroli Calvi. Non me latet à Synodo Constantinopolitana habita sub Polyeucho Patriarcha anno DCCCCLXX. definitum, eam esse vim & efficaciam unctionis imperatoris, ut peccata deleat, æquè ac tinctio baptismi. Unde Ioannem Zimislen Imperatorem Ecclesiæ aditu expulsam ob eadem Nicephori Phocæ decessoris sui Polyeuchus iterum communioni restituit, nullā pœnitentiā indictā; eo prætextu, quod unctione imperatoria crimen abolitum fuisset. Quod pertinere potuit ad excusationem subeundæ pœnitentiæ canonice; sed ad criminis veniam porrigi non debuit absque fœdæ adulationis blasphemia. Ex eodem quoque adulationis fonte hauserunt Græci, docendi munus æquè Imperatori competere ac Patriarchæ, ob vim unctionis, *ὡς τὸ ἐπιθετικὸν ἔχει*, ut loquitur Balsamo. Quod alienum est ab instituto Domini, & ab Ecclesiæ sensu, quæ unctionem adhibuit ad procurandam Regibus reverentiam, ut dixi, & subsidia divinæ gratiæ impetranda. Ceterum cum apud Judæos sola sanctitas exterior solennibus Mosæicorum rituum conciliaretur, Reges Iudæici ad decernendum de religiosis ejusce generis unctione externa consecrari poterant; præcipuè cum ex eodem unguento conficeretur quod Moses ad unguendos Pontifices & vasa sacra altariæque, concinnaverat, & ea tempestate, ut dixi, confusæ & permixtæ essent jurisditionum functiones; adeo ut majora quæque Pontificis & reliqui Synedrii consilio à Rege peragerentur, ut monui ex Iosepho.

IV. Aiunt colligi posse ex iis quæ scripta sunt lib. II. cap. X. §. VIII. nempe *Decreta de fide lata non indigere Principis imperio ut adstringant Christianos*, idem jus constituendum non esse quod attinet ad Decreta de disciplina. Sed eodem loco aperte docui executionem publicam & forensam decretorum à Principibus permitti, id est, eam quæ in publica fori cognitione versatur. Quæstionem verò illam consultò omisi, quæ discipulari potest, an conscientiam obligent ea decreta quæ disciplinam externam respiciunt, id est, eam quæ non in sacrificiis & ritibus sacrorum occupatur, sed in jurisditionis functione. Hæc enim Theologis reliqui tractanda; qui more suo expendent, an leges minus solenniter promulgatæ subditos in foro interiori adstringant, vel aliis modis sibi perspectis difficultatem expedient. Ceterum lib. II. cap. XVII. §. V. usum qui servatur in Gallia, antiquorum patrum præjudicio firmatum videri dixi, qui rerum à synodis definitarum confirmationem à Principibus petebant. Cujus argumenti vis in eo sita est, ut dicam ex ordine à Conciliis servato cordatos homines facile sibi persuasuros ad Regum nostrorum injuriam aliquo pacto pertinere si in specie simili iisdem quoque officiis non excolantur; adeo ut Decretorum de disciplina latorum executio publica non urgeatur, donec eorum consensus intercesserit.

V. Observavi lib. II. cap. XI. §. IX. Gregorium Magnum auctoritate delegata legem à Mauricio latam publicasse, & secundi capitis executionem suspendisse. Unde inferri posset apostolicæ sedis dignitati quandam injuriam fieri, cum è contrà ex eo S. Gregorij facti eruditissimi viri collegerint legem illam à Principe in religionis detrimentum editam, à Summo Pontifice jure proprio rescissam fuisse. Scio quid illis hac in re placuerit, quod eo loco non omnino dissimulavi. Sed tantum ab eorum opinione absum, ut in apostolicæ sedis dedecus hoc celsurum existimem, si jure suo & primatus vi aliquid in eo negotio egisse dicatur S. Gregorius, ac non potius auctoritate sibi tanquam Patriarchæ à Mauricio mandata. Constitutionem Mauricius ediderat, qua vetabat ne illi qui actibus publicis essent implicati, adsciscerentur in Clerum, neu milites in monasteriis ad conversionem susciperentur. Quia verò Principibus tunc solenne erat, exemplo Iustiniani, leges de rebus ecclesiasticis latas non solum Præfectis prætorio publicandas committere, sed etiam Patriarchis, ut eas Metropolitibus ederent, hi verò Episcopis, Mauricius sancto Gregorio hanc novam

In Capit. Caroli
Calvi T. II. anno
858. & in Coro-
nat. Ludovici I.
an. 877.

Balsam. in can.
II. An. 77.

Balsam. in supple-
mento ad p. 774

Hem in Meditatio-
ne Privileg. Paderb.

legem promulgandam mandavit. Ille verò non quibuslibet Episcopis eam tranſiſiſit, ſed (ut par erat agere Patriarcham, juxta præſcripta legum) Metropolitanis Occidentalis Patriarchatus, quorum provinciæ ſolidæ, vel earum pars aliqua, Imperio Orientis parebant. Attamen quia Præfectis prætorio, ad quos leges dabantur, liberum erat, ex Novella Juſtiniani, ſi quid utilitati publicæ adverſaretur, ad Principem referre, atque interim executionem ſuſpendere, eadem auctoritate uſum fuiſſe Gregorium dixi in temperanda Mauricij lege : cujus primum caput obſervari juſſit, ſecundum verò, quod milites à monaſtica vita amplectenda arcebat, epiſtola ſua ad Metropolitanos data ſuſpendit. quod Imperatori gratiſſimum eſſe ſignificat. Ex facti ferie conſtat, eadem epiſtola, proindeque eadem auctoritate, legis partem unam publicatam, alteram verò ſuſpenſam fuiſſe. Atqui Gregorius ipſe Mauricio reſcripſit, ſe *juſſioni ſubjectum eſſe, Imperatori obedientiam præbuiſſe, miſſa conſtitutione per diverſas terrarum partes.* Sanè apoſtolicæ ſedis principatus ad eam ſervitutem demitti non poteſt, ut juſſioni Principis ſubjectus dicatur, eique obedientiam exhibere. Quare vel hinc patet alio titulo quàm ſummi pontificatus, publicandæ legis curam ſuſcepſiſſe Gregorium. Nullis enim præceptis, iterum dico, vel delegationibus ſubmitti poteſt ſummæ illius auctoritatis & dignitatis apex. Quod exemplo ſuo docuerat olim Conſtantine Auguſtus, qui judicium Donatiſtarum non Melchiadi Papæ, ſed Gallicanis & Italis aliquot Episcopis mandavit, ut Summo Pontifici adfiderent, excepto à delegationis formula Melchiade, quemadmodum alibi monui ex Eufebio, Optato, & Auguſtino. Qui jure primatus egiſſe volunt Gregorium epiſtolâ illâ ad Metropolitanos ſcriptâ, qua ſecundum legis caput ſuſpendit, incauti ſectariis latus aperiunt, qui ex eodem facto colligunt ratione primatus Gregorium ſubjectum fuiſſe præceptis Mauricij. Deinde non advertunt ſuſpenſam tantum fuiſſe legis executionem, ſed ultimum legis temperamentum aut immutationem à Principe Gregorium expectaſſe : *Aut temperando, inquit, pietas veſtra, aut immutando vigorem ejuſdem legis inſteat.* Satius ergo mihi videtur totum iſtud negotium ad mores ejus ſeculi accommodare, aſſerendo publicandam legem Gregorio ut Patriarchæ demandatam : qui delegationis auctoritate uſus, executionem ſuſpenderit, & quid ſibi videretur ad Mauricium retulerit, ut deinde Princeps legem mutaret, vel temperaret. Si quis autem penitiùs indagare velit quamnam eſſet mens

S. Gregorij in hujus negotij articulo, reperiet nihil eum tantopere curaſſe quàm ne quid egiſſe videretur in hac cauſâ ſummo jure pontificio. Itaque licet in epiſtola ad Metropolitanos datâ reipſâ Patriarcham agat, nec aliquid contrarium huic cogitationi literis ſuis ſignificet ; attamen in epiſtola ad Mauricium, ſuggeſtionem à ſe fieri ſcribit, jure privato, non autem ut ab Episcopo, vel ſervo, jure Reipublicæ. *Ego autem, inquit, indignus pietatis veſtre famulus, in hac ſuggeſtione, neque ut Episcopus, neque ut ſervus, jure Reipublica, ſed jure privato loquor : quia, ſereniſſime Domine, ex illo jam tempore dominus meus fuiſti, quando adhuc dominus omnium non eras.* Quibus verbis eleganter oſtendit, ſibi liberum quidem fuiſſe ex jure publico, & juxta Reipublicæ conſtitutiones, vel ut Episcopum, id eſt, Patriarcham, vel ut ſervum, id eſt, Imperij obſequio addictum, ſuggerere Principi quæ utilitati publicæ contraria eſſent, ſed malle hoc agere jure privato, & veluti familiari colloquutione. Hinc factum ut ſuggeſtionis epiſtolam noluerit à Reſponſali Romanæ ſedis publicè porrigi, ſed ſecrètè à Theodoro Mauricij medico. Ceterum ex hujus facti ſpecie conſtat, quod eodem loco adnotavi, Summos Pontifices olim reſcripta Principum, etſi à canonibus aliena, non reſcidiſſe contrariis reſcriptis. Attamen ne quis ſuſpicaretur in gratiam Principum illud à me dictum ambitioſè, duo veteris diſciplinæ certiffima axiomata protuli. Primum eſt, Conſtitutiones Principum Canonibus & Decretis receptis contrarias, nullas eſſe ipſo jure. Alterum, quod ex primo ſequitur, executioni non eſſe mandandas, & ab earum obſervatione Episcopos abſtinuiſſe, quantum fieri poterat abſque diſſidio. Conſultò autem ab ea quæſtione indaganda temperavi, an Pontifici liberum eſſet ſummo jure regias conſtitutiones quæ diſciplinam affligerent, ſuo Decreto in irritum mittere. Præterquàm quòd enim alienæ ſunt ab inſtituto meo juris diſceptationes, generaliter dici poteſt non abeſſe à periculo præfractam, ſi qua promeretur, hujus controverſiæ deciſionem ; quæ fortasſe in univerſum pronuntiarî non poteſt. Etſi enim de jure non dubitetur, quandoquidem, ut dixi, certa eſt regula, non ſubſiſtere leges canonibus contrarias, ſuper eſt diſcuſſio in ſpecie & hypothefi propoſita, an lex illa ſpecialis canones violet, unde contentiones graviffimæ accendi poſſunt, quæ tractandæ ſunt adhibita prudentia illa & remiſſione quam veteres *oikonomia* & diſpenſationem appellarunt. de qua variis in locis ſcripſi. De fidei verò & rituum quæſtionibus, quas alienas eſſe à mu-

Greg. 1. 7. ep. 21.

Idem 1. 2. ep. 61.

Lib. 4. cap. 3. §. 11.

Idem 1. 2. ep. 64.

Vide lib. 1. 1. 1. cap. 1114.

vere regio dixi, si forte leges à Principibus ferrentur adverſe Summorum Pontificum vel Conciliorum definitionibus, nulla ratio dubitare ſinit quin anathemate publico damnari poſſint à Summis Pontificibus; ut Henoticum Zenonis à Felice III. Typus Conſtantis à Martino I. & Ectheſis Leonis Iſauricia Gregorio II.

VI. Obſervant durius videri, quòd lib. II. cap. XVI. §. VI. *verum dominatum eſſe penes Reges, non autem penes ſacerdotes* ſcripſi; Et §. VII. *in legibus eccleſiaſticis locum non habere ſummum imperium, in quo ordo imperandi & parendi id exigat, ut ſubditi dominorum mandatis cedant, quemadmodum Apoſtoli diſcretiſſimè docuerunt.* Itaque ne quis me in crimen vocet, ac ſi auctoritatem omnem eccleſiaſticis decretis abrogare vellem, expendenda ſunt quæ illo loco tradidi; ſcilicet, hanc eſſe certiffimam Theologorum & Iuriſconſultorum ſententiam, nec legibus eccleſiaſticis nec ſecularibus ſeu publicis ſubditos obſtringi, donec tacito vel expreſſo conſenſu recepta fuerint, ad eum verò conſenſum adhibendum ſubditos ex officio teneri juxta præſcriptum juris divini, niſi leges eorum commodis aperte officiant. Ab hac regula nunquam diſcedo, quando de legibus eccleſiaſticis agitur. Enimvero manifeſti criminis reum me futurum exiſtimavi, ſi eandem quam plerique Theologorum viam terunt, ipſe quoque juris ſtudioſus inſiſterem; nihilque exiniùm in Principum auctoritate conſtituerem; præſertim cum Dominus eccleſiaſticam poteſtatem & regiam componendo, Apoſtolos allocutus hæc verba protulerit: *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic.* Quod diſcrimen ut apertius fieret, jus privatum penes Reges eſſe dixi, quo privatorum commodis conſulunt, legibus populoꝝ tacito ſuffragio firmatis controverſias ambigui juris temperantes. Jus quoque publicum, quod in negotiis publicis verſatur, ita Regibus commiſſum ſcripſi, ut conſtitutiones & mandata quæ hanc partem imperij attingunt, ab eorum nutu pendeant, nec indigeant ullo civium conſenſu. Itaque pacis & belli ſummum atque liberum arbitrium, & ſubſidiarum quæ ad utriuſque temporis rationes neceſſaria ſunt, ad ſolum Principem ſpectat, ob dominium illud *καταπέφω*, ſive ſupereminens, quemadmodum Ariſtoteles loquitur, quod provinciarum diſpendio totius Reipublicæ ſalutem procurare permittit. In hac imperij parte verum & merum dominatum conſtituo: qui longè abeſt ab Eccleſiæ auctoritate, quæ ita ſingulorum ſaluti eſt addiſta, ut neminem perdere poſſit ad ſervandos ceteros.

Quare hoc ſenſu verum dominatum Regibus, non autem Sacerdotibus, vindicavi, exemplo Bernardi, qui apoſtolatam Eugenio tribuit, ſed abdicat dominatum. Quod tamen non impedit quin ſumma auctoritas & imperium in Eccleſia conſtituatur, imò verò & Monarchia in Romano Pontifice. Sed ſummum imperium, quod deſpoticum vocant, ab Eccleſia amovetur: cujus adminiſtratio ariſtocratico regimine temperata eſt, ex ſententia omnium Theologorum. Nulla ergo in parte poteſtati eccleſiaſticae derogo, ſed Principibus, ſaltem noſtris, merum jus imperandi aſſero; adeo ut duris quoque & acerbis Principum *dyſcolorum* mandatis, ſi quæ fortè temporum neceſſitas extorſerit, cedendum ſit, quod tamen obſequij genus adeo diſtictè à Chriſtianis Eccleſiæ benignitas non exigat.

VII. Dubium videri aiunt quid ipſe ſentiam de Concilij Florentini Decreto; quòd ita expreſſiſſe videor in cap. VIII. §. V. libri III. ut ſummam poteſtatem à Chriſto Pontifici Romano traditam Concilium definiſſe dicatur, ea lege, ut illa Pontifex utatur juxta modum qui & in Actis Conciliorum Oecumenicorum & in Canonibus continetur. Itaque ut nullam carpendæ ſententiæ meæ occaſionem relinquam, aio Græcos abſque ullo diſſidio in id conſpiraffe cum Latinis, ut Romanum Pontificem ſucceſſorem Petri Apoſtoli & Chriſti Vicarium profiterentur, eique in Petro plenam & ſummam adminiſtrandæ Eccleſiæ poteſtatem à Chriſto collatam. Ceterum de modo poteſtatis illius exercendæ gravem controverſiam motam fuiſſe inter partes, Græcis contendentibus id fieri debere *juxta Canones*, Latinis verò *juxta dicta ſanctorum*. Tandem formula Decreti conſcripta eſt Græcis & Latinis verbis; ita tamen ut aliquod diſcrimen intercedat inter contextum Græcum & Latinum, prout hodie concipitur. Verborum Græcorum hæc eſt ſignificatio. Summam quidem eſſe Pontificis auctoritatem, eamque illi à Chriſto collatam fuiſſe; ſed quatenus quòve modo exerceri debeat, ad communionem Eccleſiæ fovendam, exemplum petendum eſſe, non ſolum ex Canonibus, ſed etiam ex Actis Conciliorum Oecumenicorum, functionemque hujus auctoritatis ita diſponendam ut privilegia Patriarcharum maneat intemerata. Hæc interpretatio nihil demit de auctoritate ſedis apoſtolicæ; quippe quæ nihil aliud contineat quàm vulgatum illud & receptum ab omnibus Theologis axioma, nempe monarchicum Eccleſiæ ſtatum adminiſtratione ariſtocratica temperari; ita tamen ut Epifcopi omnes

Romano Pontifici tanquam capiti jure divino subiciantur. Neque enim Decretum Florentinum decernit Pontifici subeundas esse leges omnes quas illi Concilia præscribere voluerint; sed modum illum adhibendum esse in summæ auctoritatis functione quem ipsi Pontifices in Conciliis Oecumenicis secuti sunt, quemadmodum & Actis Conciliorum & Canonibus exprimitur. Quibus verbis etsi Canonum ratio habeatur, nullo pacto tamen dignitas apostolicæ sedis læditur: quin potius summopere commendatur apud peritos antiquitatis ecclesiasticæ, cum splendidiora testimonia ad vindicandam summam Romani Pontificis auctoritatem ex Actis Octo Conciliorum Oecumenicorum petantur. Qua de re uberrimè disputo in Dissertatione *De Legatis*, Tomo II, ubi demonstratur Romanos Pontifices in illis Conciliis imperatoria auctoritate potitos fuisse. Ceterùm ex contextu Latino assertio potestatis colligitur potius quàm modus functionis; etsi privilegia quoque Patriarcharum inibi conserventur. quod eodem ferè recidit. Necessaria tamen visa est ad perversitatem Græcorum infringendam, & conjunctionem Ecclesiæ procurandam, hæc prudens dispensatio; quæ nihil de rei ipsius momento demit, etsi verbis subblandiatur. Si cui tamen videatur nullum esse discrimen contextus Græci & Latini in verborum significatione, per me licet ut iudicio suo fruatur.

VIII. Privilegium ob merita concessum transire in naturam contractus, & ideo revocari non posse scripsi lib. III. cap. X. §. II. Quod à me per transennam dictum est, non diculsa quæstione, (nec enim locus id exigebat) quæ à Magistris disputatur cum omnibus divisionibus; quos, si cui vacat, liberum erit consulere, & ab iis addiscere, ratione abusum, & ob causam publicæ utilitatis, privilegium quoque ejus generis aliquando revocari posse.

IX. Jurisdictionem synodis olim prorogatum fuisse Principum rescriptis dixi libro IV. cap. III. §. III. Quæ disceptatio in quæstione facti versatur. Consulto enim à quæstione juris abstinui, an scilicet ea delegatio quam Episcopi ea tempestate suscipiebant, ratione aliqua niteretur. Imò verò initio libri IV. disertis verbis lectorem monui, quæcunque ab antiquis Imperatoribus in causa disciplinæ ecclesiasticæ gesta essent, hodie à Regibus usurpari non posse.

X. Imaginum contrafactores de hæresi damnatos dixi eodem libro IV. cap. VIII. §. IV. licet de capite disciplinæ ageretur. Quænam verò sit mea sententia, loci lauda-

ti integra lectio demonstrabit. Vsum imaginum distinguendum scripsi à contumacia quæ respuit definitionem Ecclesiæ usum illum legitimum esse constituentis. Vsum imaginum inter capita disciplinæ referri debet; quemadmodum Paschatis celebratio die dominico peragenda, non autem decimâ quartâ Lunâ. Qui ob has controversias secedebant ab Ecclesiæ communione, schisma constabant. Sed ob contumaciam adversus decretum Ecclesiæ, quæ Paschatis celebrationem diei dominicæ affigit, quæque utilitatem esse imaginum usum & ab idololatria alienum decernit, ob contumaciam, inquam, illam, hæreticis accensentur ij omnes qui definitionem Ecclesiæ non amplectentes, diffidio pertinaciter immorantur. Quæstio juris hæresim respicit. Quæstio verò facti, unde orta est contentio, est disciplinæ caput, & materia schismatis. Eò tendit oratio mea in loco laudato; quæ ad patrum & canonum antiquorum illustrationem, in hoc hæresicos & schismatis discrimine, valde conducit, & arcanum quoddam aperit ad retinendam jurisdictionis ecclesiasticæ dignitatem.

XI. In controversia quæ temporibus Ludovici Regis VI. emerit, ob Clericos inopes à Præpositis regis prætextu salariorum vexatos, animadversionem ad Regem pertinere scripsi eodem lib. IV. cap. XIII. §. II. nec fuisse locum excommunicationi quam à Paschali II. Clerici elicere conabantur. Quod ex sententia Ludovici & Curie regni dixi, quæ hodie quoque cogitationes illas non deposuit, in simili specie abusivam excommunicationis promulgationem decreta. Attamen nec Summo Pontifici nec Episcopis inde potestas excommunicandi adimitur, de qua uberius Tomo II. in Exercitatione *De judiciis canonicis in laicos*.

XII. Fines dioceseon, & redditus Ecclesiarum, regia jurisdictioni subesse dixi eodem capite §. III. Quod petatum est ex usu Gallie; ubi quæ de bonorum ecclesiasticorum possessione, fructibus, & plerunque etiam de proprietate oriuntur lites, apud magistratus seculares disceptantur. Ejus consuetudinis originem copiosè explicabo Tomo III.

XIII. Rebuffi opinionem iniquiorem erga appellationes ab abusu in disputationibus canonicis scripsi lib. IV. cap. XIX. §. VI. quod eas coëreat casibus in jure expressis, vel in quibus Reges habent jurisdictionem à Papa delegatam. Scilicet ejus auctoris propositum fuit de Papæ delegatione conceptis verbis scripta loqui; cum tamen apud nos obtineat, ex delegatione quoque tacita seu conniventia & tolerantia Summi

Pontificis plerasque harum controversiarum in foro disceptari; ut monui capite superiori ejusdem libri quarti.

XIV. Libro III. ostendi summam remittendorum canonum auctoritatem esse penes Summum Pontificem; qui veniam facere potest non solum decretorum Romanæ sedis, sed etiam canonum à Conciliis Oecumenicis editorum. Itaque si aliquando accidit ut derogationum vel dispensationum ratio non habeatur, observavi difficultatem non proficisci ex eo quòd Galli existiment derogandi vel dispensandi potestatem non competere Summo Pontifici, si de generalibus Conciliis agatur; quamvis hoc veluti axioma à Pragmaticis Gallicanis usurpatum hucusque fuerit. Id verò tribuendum ostendi prudentiæ & cautioni quam Galli adhibere soliti sunt ne quid novi in disciplinam inducatur. Quod probari posse scripsi ex eo quòd dispensationes quæ aliquo exemplo nituntur, et si aliàs arduæ & difficiles, admittuntur à majoribus nostris, eo solo pretextu, quòd vitium novitatis abesset. Novum sanè hoc theorema visum est eruditissimis viris, qui quotidie in foro versantur, existimantibus hac ratione quidem sedis apostolicæ dignitatem coli, cujus suprema dispensandi auctoritas etiam in decretis Conciliorum generalium asseratur, sed fortasse minus prospici Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, quæ mutato veteri axioma convelli posse videntur. Attamen si maturius verba mea perpèndantur, nullum discrimen inde creari potest consuetudinibus & disciplinæ receptæ in regno; cum id quærendum relinquam, an nova rescripta derogationum vel dispensationum, novitate laborent, quæ in scandalum desciscere possit, adversus sententiam Summorum Pontificum. Ceterum ut morosioribus hac in parte satisfaciam, splendido testimonio utar, ex quo constabit apud majores nostros in novis dispensationibus id unum vel maximè discussum fuisse, an aliquod exemplum novæ dispensationis reperiri possit.

Martinus V. anno MCDXXVI. Ioannem de Rochetaille Archiepiscopum Rotomagensis dignitate Cardinalitia ornavit, & ab Ecclesiæ Rotomagensis vinculo absolvit. Enimverò quia non infrequenter acciderat ut promoti Cardinalatum recusare malletent quam Ecclesias suas deserere, inde *juxta varietatem temporum & opportunitatem emergentium casuum introductum fuisse* observat Martinus in literis suis datis octavo Calendas Junij, quòd aliquibus, de Ecclesiis quibus præerant, evocatis ad statum Cardinalatus, ex hujusmodi causa eadem Ecclesiæ sunt dimissa, per

illos, sicut antea, in spiritualibus & temporalibus gubernande; & hoc sæpius expertum est Ecclesiasticis non mediocriter profuisse. Quapropter idem Summus Pontifex eodem beneficio Ioannem prosequi constituit, ut iis sumptibus par esset quos ad tuendam Cardinalatus dignitatem expendere oportebat. Declarat itaque suæ mentis non fuisse ut Ioannem, nisi de ejus consensu, ab Ecclesiâ Rotomagensi absolveret, neque ut absolutione illa administrationem ejusdem Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus illi adimeret, sed velle ut dictæ Ecclesiæ curam gerat ad beneplacitum apostolicæ sedis. Ea tempestate Henricus Angliæ Rex, & sub ejus auspiciis Ioannes Dux Bedfordiæ patruus Henrici, urbem Parisiorum & omnes cis Ligerim regiones injusta dominatione premebat, afflicto Caroli VII. Regis imperio. Ducis itaque Bedfordiensis commendatione & beneficio Archiepiscopus auctus Cardinalatu, testatus est publico scripto se nolle huic provectioni assentiri, nisi ad illam & ad Ecclesiæ retentionem Henrici & Ducis consensus accederet. Quare rescripto Principis die xxv. Junij dato, illi concessum est, ut novam Cardinalatus dignitatem susciperet, Ecclesiæque Rotomagensis curam & usumfructum retineret, in vim prioris vel alterius tituli (administrationis scilicet, vel commendæ) sibi concedendi: ea conditione adjecta, ut si quæ hac occasione Regi deberentur conventiones, eas præstaret, & novum, si res ita ferret, fidei & obsequij sacramentum. Aliis quoque literis, Regaliorum fructus, si qui fortasse ob vacationem Ecclesiæ Rotomagensis debiti essent, Ioanni concessit. Eas literas, pontificias & regias, Ioannes Camera Computorum Parisiensi (ubi aderant Ioannes Lucemburgius Episcopus Tarvanensis Franciæ Cancellarius, Episcopus Belvacensis, Primus Præses Curia Parlamenti, & insigniores aliquot viri) cum libello supplici porrexit, protestatus Ecclesiam non vacare, quia aliter Summus Pontifex statuerat, cujus auctoritati derogaretur, si quid in contrarium fieret, ac proinde non esse locum nec novo sacramento fidei, nec Regaliorum perceptioni, attamen ne graves inde contentiones orirentur, se rem omnem arbitrio Cancellarij temperandam ultro committere.

Negotio disceptato, hæc fuit sententia Consilij, à Ioanne exigendum ut doceret an Ecclesiâ Rotomagensis, vel alia archiepiscopalis, à Cardinalibus retenta fuisset; & regio quoque nomine indagandum esse, quid in simili specie gestum olim fuisset, ut eadem quoque gratia in illum conferretur. Cùm

E Rescripto Regis Henrici. Annus & concordia ut dicta promissioni, quam gratiam habuimus & habemus, firmam præbeat assensum patris & consensum, & quod eam prosequatur, etiam que status regni rursus faciendi & implendo. Volentes ulterius, & dicto Consilio nostro de nostris gratia speciali præmissorum consideratione concedentes ut dictam Ecclesiam Rotomagensis cum illa integritate honoris & emolumentorum, cum quibus eam de presenti tenet & possidet, & habemus remissam & possidet, iuxta rituum sibi datum & concessum, dondumque seu concedendum, retinere, conservare, & possidere, ac eis uti pacifice valeat & gaudere i ordinationibus, statutis, aut mandatis contrariis factis aut faciendis non obstantibus quibuscunque.

autem Ioannes prolatis duobus rescriptis demonstrasset Humbertum Delphinum Vienensem cum Patriarchatu Alexandria, Remensis quoque archiepiscopatus administrationem retinuisse, decretum fuit ut beneficio Pontificis & consensu Regis Ioannes quoque archiepiscopatu unâ cum dignitate Cardinalitia potiretur. Hæc sunt verba Decreti, quæ hæc transcribenda duxi, quia in aliis capitibus usui quoque esse poterunt.

Fut dit & conclu
que l'on parleroit
encore audit
Monsieur l'Ar-
chevesque, pour
sçavoir s'il scau-
roit montrer que
ledit Archevesché
eust encores esté
en main de Car-
dinal, & aussi si
ce serment on sur
R du costé du
roy, si on tran-
seroit, ce que au-
s'estoit en fait est
esté en semblable
cas, on le pourroit
aussi bien faire
audit Monsieur
l'Archevesque,
pour satisfaire, en
ajoutant le serment
de foy, & tout
ce qu'il deuoit
faire.

Le Lundi xxvii. du mois d'Aoust MCCCXXVI. de la partie dudit Monsieur l'Archevesque de Rouën furent produites deux lettres, par lesquelles apparoit que autrefois le vieil Dalphin Humbert fut Patriarche d'Alexandrie & Administrateur perpétuel de l'Eglise de Reims. Après la lecture desquelles lettres, sembla au Conseil, que puisque autrefois l'Archevesché de Reims, que l'on tenoit estre moult notable, & autant que l'Archevesché de Rouën, avoit esté es mains d'un Patriarche, on pouvoit aussi bien consentir que ledit Monsieur l'Archevesque de Rouën audit estat de Cardinal pour aucun temps (jusqu'à ce que pourveu luy fut autrement) peut tenir ledit Archevesché, mesmement attendu les grands services qu'il avoit fait au Roy nostre Seigneur, & à Monseigneur le Regent, à grand peine & travail de son corps, & qu'il estoit tres-notable Seigneur, de grande reputation entre tous les Cardinaux, & pouvoit moult servir le Roy; Et si le vouloit le Roy estre fait par ses lettres. Et pour les raisons ci-dessus touchées, & autres, qui longues seroient à escrire, fut conclu & appoincté, que si tost comme ledit Monsieur l'Archevesque de Rouën aura déclaré sa volonté estre telle, c'est à sçavoir, qu'il accepte ledit estat de Cardinal, Monsieur le Chancelier devra donner lettres pour prendre & mettre le temporel dudit Archevesché de Rouën en la main du Roy nostre Seigneur pour cause de Re-

gale, & pour iceluy gouverner commestra gens & Officiers de par le Roy. Et apres ce, ledit Monsieur l'Archevesque requiert l'enterinement des premieres lettres royales cy-dessus transcrites apres la Bulle du Pape, par lesquelles le Roy luy octroye que audit estat de Cardinal il puisse tenir ledit Archevesché de Rouën; Et icelles lettres re-jettées premierement & avant tout œuvre les protestations par luy faites, & contenues en sa requeste ci-dessus transcrite, au dos de ce present feuillet) luy seront enterinées: en faisant par luy premierement, & avant tout œuvre, le serment de seauté es mains dudit Monsieur le Chancelier pour le Roy. Et si promettra que si le Roy pour aucunes causes touchans luy, ses Royaumes, ou l'un d'eux, ou pour autre juste cause, le mande à venir de Cour de Rome ou d'ailleurs par devers luy, il viendra en personne dedans un an, à compter du jour que on luy aura ce notifié de par le Roy, si toutesfois dedans ledit temps le Roy ne luy mande autre chose: Et de ce baillera ledit Monsieur l'Archevesque ses lettres patentes. Et ce fait ledit Monsieur le Chancelier pour le Roy luy baillera lettres patentes en la forme accoustumée, adressans aux Gens des Comptes, & Tresoriers, & au Bailli & Viconte de Rouën, & par lesquelles il leur signifiera que ledit Monsieur l'Archevesque de Rouën Cardinal aura de nouvel fait le serment accoustumé, & la promesse devant dite, lesquelles lettres luy seront enterinées par lesdits gens des Comptes, en faisant & payant les droits & devoirs pour ce deus & accoustumez. Et avec ce seront pour lors par lesdits Gens des Comptes & Consorts enterinées les autres lettres royales cy-dessus transcrites, par lesquelles le Roy donne audit Monsieur l'Archevesque de Rouën tous les profits & emolumens du temporel dudit Archevesché, qui luy pourroient appartenir à cause de Re-

